

Aušra KAMINSKAITĖ
Vilnius

SVEIKATOS APSAUGA

Kartais susimąstau, ar darbe neprisiuoostau asbesto dulkių. Man patinka stebėti, kaip statybų laukas paskęsta šviesiai pilkų dulkių gniutuluose. Tada žemė nuo dangaus ima nebesiskirti, vaizdas pavirsta į abstraktų Rytų Europos peizažą. Tačiau negaliu ilgai užsiimti stebėjimais ar rūpintis dėl asbesto, kai pastoliais kabarojuosi į ketvirtą renovuojamo namo aukštą. Tarp mūsų, statybininkų, yra viena griežta taisyklė – nežiūrėti žemyn. Ne tik todėl, kad susisuks galva, nukrisi ir greičiausiai užsimuši. Svarbiau – kad nukrisi, išsitėkši ant žemės ir tas kelias minutes, kol dar nebūsi miręs, teks jausti lūžusius kaulus ir šiltą, iš ausų tekantį kraują. Man atrodo, kad dar blogiau – paskui būti mirusiam. Ką tik mirusio kūno oda po kelių valandų pradeda trauktis. Ant jos išryškėja rausvos lavondėmės, taip pat žalios dėmės ir pasklinda salsvas puvėsių tvaikas. Po savaitės į numirėlio kūną prisiveisia besiraitančių lervų, ir galiausiai kūno mėsos likučiai tampa violetiniai, po to – juodi; taip puotą užbaiginėja bakterijos. Taigi, svarbu nežiūrėti žemyn, nes nukritus, nei mirtis bus graži, nei greitoji pagalba spės atvykti.

Kai susimąstau apie sveikatos apsaugos sektorių, man norisi garsiai nusijuokti, nes ten niekas nieko nesaugo, o tik darbuojasi pagal primestas taisykles. Tokios mintys sukasi galvoje net ir pasibaigus darbo valandoms, kai pakeliui namo praeinu pro pilkais dūmais apsvirtusį klinikų bokštą. Tikėtina, kad kada nors mano juokas iš sveikatos apsaugos sistemos pavirs į pagalbos šauksmą. Bet nenoriu apie tai galvoti, tik paspartinu žingsnį namų link.

Gyvenu pilkame kaladėliniame daugiabutyje. Kartais pagalvoju, kad dabar gyvenčiau ne betoninėje kaladėlėje, o mūriniame jaukiame name, kur nors užmiestyje, jei mokykloje būtų dirbę geresni žmonės. Pamokų metu nesutelkdavau dėmesio. Tiksliau, sutelkdavau, bet ne į pamoką, o į mokytojų išvaizdą: vieni tampydavo iš smakro apgamo išaugusius tamsius plaukelius, kitiems ant viršutinės lūpos blizgėdavo prakaito lašeliai, o pro mano klasės auklėtojos pėdkelnes kyšodavo ataugę kojų plaukai. Tai mane blaškė. Mokytojai tikrai galėjo būti geresni, galėjo būti gražesni. Dabar ir aš būčiau geresnis, gražesnis. Gyvenčiau geriau.

Mano kasdienybė lygiai tokia pat pilka, kaip ir daugiabutis, kuriame gyvenu. Atsikeliu dar neprašvitus, tamsoje einu į darbą, iš darbo grįžtu taip pat sutemus. Dirbu visą dieną tarp vyrų, pragertais, įraudusiais veidais. Kartais atrodo, kad jų sielos tvoskia kaip kontrabandinės cigaretės, kurių niekada nepaleidžia iš lūpų. Girdžiu, kaip jie keikiasi, kaip nusikeikę giliai atsikrenkščia ir išspjauna gličią gelsvą gleivę. Vienintelė atgaiva – kai visi kimba į darbus ir galiu jų nebematyti. Nusiraminu tik stebėdamas dulkes. Bet ir tuo negaliu ilgai mėgautis. Galvoje skamba griežtoji taisyklė ir stovi irstančio kūno vaizdinys. Žinau, kad nelaimės atveju greitosios pagalbos vangumas pavers mano kūną bjaurastimi. Žinoma, anksčiau ar vėliau tai teks patirti, bet vis dėlto – geriau vėliau negu anksčiau. Ir taip įsisuka minčių karuselė. Jai sustojus, pajuntu, kad noriu tyčiotis iš sveikatos apsaugos sistemos.

Mėgstu paskambinti į atsitiktinio skyriaus registratūrą ir pasakoti apie išsigalvotas sveikatos problemas. Visada atsiliepia darbuotojos senais, prarūkytais balsais, nesiskiriančiais vienas nuo kito. Žinoma, labiausiai pasismaginu, kai vyrišku balsu dudenu, kad noriu užsiregistruoti pas ginekologą. Paprastai toks pokalbis baigiasi tuo, kad gergždžiančio balso senė nutraukia pokalbį. Tačiau dažniausiai renkuosi pasakoti, kad akyse neva pradėjo kauptis rudos, gličios traiškanos, ant liežuvio apačios išaugo geltonas pūlinys ar kad nujudavo piršto nagas. Apima saldi piktdžiuga, kai darbuotoja, išklausiusi mano susikurtos problemos, garsiai nuryja seilę, atsikrenkščia ir bergždžiai mėgina užregistruoti gydytojo vizitui:

– Šiuo metu daktaras x išėjęs atostogų, lukterėkite sekundėlę, pažiūrėsiu, kas pavaduoja.

Tada klausausi, kaip lėtai, mygtukas po mygtuko, turbūt vienu pirštu, surenkami paieškos žodžiai klaviatūroje. Darbuotoja vėl prašneka:

– Taip, tai šiuo metu daktarą x pavaduoja daktarė y, bet ji nuo vakar turi nedarbingumą iki kito mėnesio, tai jau tuo metu turėtų būti grįžęs daktaras x. Ar registruoti jus kitam mėnesiui?

Tuomet tiesiog padėkoju, pasakau, kad greičiau jau grabą nusipirksi, ir numetu ragelį.

Šiandien kaip tik toks vakaras, kai jaučiu, kad darbo diena stipriai mane atbukino. Po trečios alaus skardinės įjungęs motorinę atmintį, surenku kardiologijos skyriaus telefono numerį. Pora kartų paklausau signalo, kol įsijungia klasikinis automatinio atsakiklio įrašas. Smagiai, kartu su įrašytu balsu, deklamuoju: *atsiprašome, šiuo metu visi konsultantai užimti. Prašome palaukti*. Žinoma, paskui paleidžiama romantiška melodija, kuri neva turėtų numalšinti nekantraujančio žmogaus siutą. Kol įkyriai džeržgia prastos kokybės įrašas, siurbteliu porą gurkšnių kartaus alaus. Užspringstu, bet spėju atgauti kvapą iki atsiliepiant registratūros darbuotojai.

– Labas vakaras. Atsiprašu, kad teko palaukti, turėjau dezinfekuoti telefono ragelį. Įdėmiai jūsų klausau, – prasigirsta švelnus balsas.

Jau besizioju pasakoti apie širdies skilvelių atrofiją, bet sutrinku. Neatpažįstu šio gražaus balso darbuotojos. Jai rūpi, kad kito žmogaus odos bakterijomis aplipęs telefonas nesiglaustų prie jos veido?

– Aaa... Taip. Mane domintų... Na, žinot. Turiu problemų... Tai... hm. Norėjau paklausti, ar čia... Ar jūs... Tai yra, ar jūs nauja darbuotoja? Jūsų balsas negirdėtas, – išmykiu.

– Taip, neseniai čia įsidarbinau. Bet kodėl tai svarbu? Prašau, sakykite, kuo galėčiau jums padėti?

Nors palaukite sekundėlę, man regis, reikia geriau pavalyti telefoną.

Sėdžiu šiek tiek išsižiojęs su alaus skardine ir prie ausies prispaustu telefonu. Matyt, per staigiai įtraukiu oro, nes pradėdu kosėti ir raugčioti, kol nugertas alus užlipa gerkle viršun. Spėju padėti ragelį, kad mielajai registratūros darbuotojai netektų visko išgirsti. Jaučiu, kaip įkaista žandai. Ar ji supranta, kad grožiui tokiose įstaigose – ne vieta? Turiu jai tai paaiškinti. Privalės manimi patikėti. Noriu rytoj ją pamatyti.

Prabundu ir išsigąstu pramiegojęs žadintuvą. Telefono ekrane pamatau, kad šiandien šeštadienis ir nusiraminiu. Atsikeliu nuo sofos, pradėdu savo dienos ritualą. Tikiu, kad reikia savimi rūpintis. Svarbu griežtas sporto režimas. Po rytinės mankštos einu į dušą. Pasiruošęs išeinu pro duris ir žingsniuojau link klinikų. Greitai atsirandu prie pagrindinio įėjimo. Dar prieš patraukdamas durų rankeną, pamatau man pro kojas prabėgančią, matyt, vietinę klinikų katę, su įsmigusia į ausį švirkšto adata. Skubiai nukreipiu žvilgsnį nuo katės ir stipriai trūkteliu duris. Įeinu vidun ir sustoju vestibulyje. Suprantu, kad šiek tiek pavėlavau, kai pamatau, jog centrinė registratūra jau užsidariusi. Nuo akmeninėmis plytelėmis išklotų grindų smirdi prarūgusiu skuduru. Man sunku suvokti, kaip čia sėdintys ir laukiantys žmonės gali tai išverti ir dar šnabždėti tarpusavyje, nesibaimindami, kad šis kvapas pro pravirą burną persismelks į jų pačių vidų. Nors turbūt tas kvapas dera prie jų būklės. Visi jie ligoniai arba bent jau panašūs į tokius. Kiekvieną nužvelgiu atidžiai, mėgindamas užgniaužti pasišlykštėjimą tuo, ką matau. Kol šitaip stoviu ir spoksau, pro mane praeina moteriškė apšerpetojusiais akių vokais. Prasilenkdama pažiūri į mane ir stabteli. Šerpetotoji jau žiojasi kažką sakyti. Ant jos skruostikaulių nubyra kelios akių vokų pleiskanos. Staigiai pradėdu ieškoti išėjimo į kokį nors koridorių, kuriuo eidamas galėčiau kaip įmanoma skubiau atsiriboti nuo vestibulio ligonių. Greitai apsižvalgau aplinkui ir pamatau išėjimą į vidinę laiptinę.

Jaučiu, kaip vėl įsisuka minčių karuselė: kas jeigu jos atplyšusi pleiskana nepastebimu būdu nusileido man ant odos ir ją užkrėtė? Jeigu ten ne dermatitas, o kokia užkrečiama liga? Šią akimirką užtektų tik vieno merginos iš kardiologijos skyriaus malonaus žodžio, ir visi vaizdai pasimirštų. Kaip man ją rasti? Šitos klinikos – prakeiktas labirintas be jokio žemėlapiu. Nusprendžiu, kad vis dėlto reikia pamėginti ieškoti skyriaus ne iš vidaus, bet iš išorės. Lauke yra rodyklės su nuorodomis, kokiam korpuse koks skyrius įsikūręs.

Nusprendžiu, kad į klinikų kiemą greičiau pateksiu, jei vestibulio liftu nusileisiu iki nulinio aukšto. Iš jo turėtų būti nesunku susirasti vidinį išėjimą. Šįkart nesižvalgydamas skubiai pražingsniuojau pro vestibulį ir tiesiu taikymu nuėjęs prie lifto paspaudžiu iškvietimo mygtuką.

Lifto durys atsidaro, jame – dvi darbuotojos: viena stambiomis strazdanotomis rankomis, o kita primena sfinksų veislės katę. Panašu, kad jos taip pat leisis į apačią. Atsistoju prie jų ir paspaudžiu lifto mygtuką. Mums leidžiantis į nulinį aukštą spėju pagauti pokalbio nuotrūpą:

– Šianakt su *živuku* vieną atvežė gimdyt, tad būk atsargi, – pradudena strazdanotoji.

– Nu kur tu čia sužiūrėsi viską, kai skyriuje tik penkios sesutės. Juk ne pirmas ir ne paskutinis kartas, kai tokią atveža gimdyt – tikrai susitvarkysim, – atliepia moteris-sfinksė.

Toliau nebeklausau jų pokalbio – metas išlipti. Jos nusileidžia dar žemiau, į rūšį. Nuliniame aukšte greitai susirandu išėjimą, pažymėtą žaliai šviečiančiu ženkle. Išėjęs laukan suprantu patekęs į atliekų šalinimo vietą: prieš akis stūkso trys dideli buitinių atliekų konteineriai ir du geltoni, skirti infekuotoms atliekoms. Dalis geltonų maišų su infekuotomis atliekomis gulėjo šalia jiems skirtų pergrūstų konteinerių. Susivokiū, kad norėdamas patekti į vidinį kiemą, turėsiu prasibrauti pro visą šitą šiukšlyną. Šiek tiek susigūžiu ir manevruodamas mėginu brautis pro šiukšles. Noriu išvengti bet kokio prisilietimo prie surūdijusių konteinerių metalo ar praplyšusių maišų. Jau viena koja įžengiu į vidinį kiemą, kai pajuntu kažką susmingant man į kairę blauzdą. Tai švirksčio adata, styranti iš pradurto geltonojo maišo, sulindo į mano standų blauzdos raumenį.

Greitai patraukiu koją nuo maišo, kuriame lieka styroti adata. Pakeliu kelnių klešnę: ant blauzdos raudonuoja pradurtos odos taškelis. Mintyse jau matau, kaip ta raudona dėmė po kelių mėnesių, man mirus nuo ant adatos buvusio užkrato, tampa ryškia lavondėme, kaip mano nebegyvas kūnas išmėtomas žaliomis dėmėmis, koks šlykštus pasidaro jo kvapas. Pajaučiu kutenimą pilve, tarsi lervos ir bakterijos jau būtų pradėjusios neišvengiamą puotą. Pradedu mušti šaltas prakaitas. Reikia iš čia nešdintis. Bėgu nesustodamas, švokšdamas, kol pasiekiu pagrindinius vartus. Bandau atgauti kvapą ir sugaudyti mintis. Pakerta kojas suvokimas: jei dabar neapsisuksiū ir negrišiu atgal, naujoji registratūros darbuotoja galbūt niekuomet nesupras, kad jai ne vieta ten dirbti. Privalau ją surasti.

Giliai iškvepiū ir patraukiu atgal į klinikas. Įeinu į pastatą pro pirmas pasitaikiusias duris. Girdžiu ausyse spengiančią tylą, niekur per daug nesižvalgau. Užduodžiu dvokiančias plyteles, kuriomis mina mano pėdos. Skubu link posūkio koridoriaus. Beveik bėgte bėgu, kol posūkyje atsitrenkiū į vieną iš darbuotojų, besinešančią arbatos puodelį. Žinoma, gėrimas ištykšta jai ant drabužių.

– Ar bent įsivaizduojate, kaip sunku išvalyti rudą arbatos dėmę iš natūralios medvilnės uniformos?

– bemat išgirštu priekaištą.

Dabar pamatau – tai juk aukščiausios rūšies medvilnė! Sustingęs akimirką stebiu, kaip pirštai akinamai baltomis panagėmis krapšto šlapią dėmę nuo uniformos. Tai ji.

– Atleiskite... Jūs manęs nepamenate, bet aš jus – taip, – pradedu mykti.

– Kaip? – į mane įsminga smalsių akių žvilgsnis.

– Vakar kalbėjome telefonu. Labai sunku paaiškinti. Norėjau jus surasti. Aš ieškojau jūsų, nes man patiko, kaip rūpinatės savimi. Ilgai neradau, ir mačiau baisių žmonių, ir man į blauzdą įsmigo adata iš geltono maišo šalia konteinerių, ir...

Mano tiradą pertraukia dar niekada negirdėtas juokas. Atrodo, kad kas būtų visais dieviškais muzikos instrumentais harmoningai sugrojęs vienu metu. Jos lūpos šypsosi, o akys vis dar įsmiegtos į mane. Turiu jai viską normaliai paaiškinti. Tačiau nespėju prasižioti.

– Jums tikrai nereikia pergyventi dėl adatos dūrio. Matote, ten – ne infekuoti maišai. Apkrėsti švirškštai utilizuojami visai kitoje vietoje. O brokuoti ir nepanaudoti švirškštai, jų adatos, pirštinės – išmetamos į geltonus maišus, nes žali tiesiog pasibaigę.

Man užgniaužia kvapą. Aš dar nevirsiu kirmėlių maistu. Šią akimirką sugebu tik išspausti:

– Gal eikime rytoj arbatos? Pavaišinsiu žaliąja, joje daug antioksidantų.

– Žinoma, bet tik vėlai vakare. Rytoj visa diena užimta, man bus atliekamas profilaktinis žarnyno valymas. Manau, suprantate, kaip tai svarbu. Galime susitikti šeštą centriniame parke prie pagrindinio įėjimo. Ir telefono numerio neprašykite – dingsta visas pasimatymo žavesys.

Žinoma, aš suprantu, kaip svarbu švarus, kirminais neužterštas organizmas, o ir telefono numerio niekada neprašau – dažniausiai tie pasitikslinimai tik skatina planų pasikeitimą. Tačiau dėl visa ko pasakau jai svarbiausią dalyką:

– Jūs per gera šiai vietai.

Ji pritariamai linkteli.

– Nežinau, kiek dar galėsiu išverti registratūros punkte. Kolegės gergždžiančiais balsais, dar ta moteris pleiskanotu veidu, o ką jau kalbėti apie kitus ligonius. Pats suprantate.

Ji nemirksėdama spigina į mane. Akivaizdu, kad mato mane, o aš – ją. Vienas kitam linktelime ir patraukiame į skirtingas puses. Jau esame vienas nuo kito per keletą žingsnių, bet ji išgąstingai šūkteli:

– Palaukite!

Krūpteliu. Negi persigalvojo dėl pasimatymo? Ji susiraukia ir drebančiais pirštais nuvalo man nuo rankovės prilipusią pleiskaną. Panašu, kad šerpetotoji ligonė iš vestibulio sumovė svarbiausią mano gyvenimo pasimatymą dar jam neprasidėjus.

– Ji ne mano.., – bandau gelbėti situaciją, bet ji mane iškart nutraukia.

– Liaukitės, niekuomet apie jus taip nebūčiau pagalvojusi.

Vienas kitam šyptelime ir išsiskiriame iki rytojaus
